

4 T H E D I T I O N

**Kosovo
Sustainable
Development
Week
2021**

KSDW

KOSOVSKA NEDELJA ODRŽIVOG RAZVOJA (KSDW) 2021.

Preporuke i zaključci

Kosovska Nedelja održivog razvoja (KSDW): Edicije u brojkama	03
Rezime kosovske Nedelje održivog razvoja (KSDW) 2021	04
GLAVNI DOGAĐAJI	06
Svečano pokretanje	07
Tematski konferencijski dani o Zelenoj agendi za zapadni Balkan	08
(Dan 1) Dekarbonizacija: klima, energijai mobilnost	09
Prva panel diskusija: „Balkanska staza u smeru pravične energetske tranzicije“	09
Druga panel diskusija: „Digitalizacija energetske efikasnosti; mogućnosti i prilike i izazovi za Kosovo“	12
(Dan 2) Cirkularna ekonomija: Održiva proizvodnja i konzumiranje i depolucija/odzagađivanje vazduha, vode i tla	13
Prva panel diskusija: „Upravljanje otpadom u zdravstvu u vreme pandemije“	13
Druga panel diskusija: „Cirkularna ekonomija: ekonomske prilike i mogućnosti za zapošljavanje i rast“	14
(Dan 3) Farme i proizvodnja hrane / deforestacija i očuvanje biodiverziteta	16
Panel diskusija: „Održiva poljoprivreda i očuvanje biodiverziteta na Kosovu“	16
PRATEĆI DOGAĐAJI	17
Sastanci „Zeleno jutro“	18
„Zeleni razgovori“	20
Svetski Dan životne sredine	21
Biciklom u bioskop	23
Čišćenje svog kraja u Zvečanu i severnoj Mitrovici	24
Serijski Internet panel diskusija	25
Objavlivanje izveštaja o Internet radionici o cirkularnoj ekonomiji	26
Grupna poseta parku Blinaja	27
Video produkcija „Near Zero Building“ - GIZ Kosovo	28
Pokretanje izazova „Hrana kao otpad“ sa UNDP i kosovskim centrom za inovacije (ICK)	29
„Instant Pop up“ i Dan otvorene radionice sa ambasadorom Francuske na Kosovu i DYVO	30
Prikazivanje priča o uspesima opština sa akcionim planovima za energetske efikasnost, sa Asocijacijom kosovskih opština	31
Rezultati i zaključenje KSDW 2021	32
Medijska pojavljivanja	33
Aneks A: Program kosovske Nedelje održivog razvoja (KSDW) 2021	34

Kosovska nedelja održivog razvoja (KSDW): Edicije u brojkama

2018

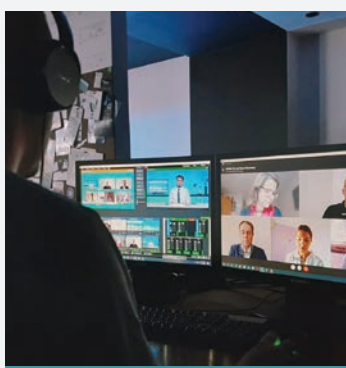
Prva edicija (izdanje) KSDW održana je 2018. godine sa 5 intenzivnih konferencijskih dana, 14 panel diskusija sa više od 85 gostujućih predavača, 1 pratećim događajem, 7 projekcija filmova i više od 10 medijskih nastupa u lokalnim tradicionalnim medijima. Glavne teme KSDW 2018. bile su vezane za energetske tranziciju, energetske efikasnost, upravljanje otpadom, izvore vode i klimatske promene.

2019

Druga edicija KSDW održana je 2019. godine od 16. do 22. septembra, dok su, baš kao i u prethodnom izdanju, kroz otvorene diskusije i prateće događaje, partneri su uspeli da istaknu i podrže prioritete održivog razvoja u političkoj i javnoj agendi. Tokom sva tri dana konferencije, KSDW 2019 je okupio više od 500 učesnika, razgovaralo se sa 60 gostujućih predavača u 11 panel diskusija i intervjuu. U okviru ovog izdanja, KSDW je organizovao 13 pratećih događaja, 7 projekcija filmova i 2 izložbe posvećene građanima.

2020

S obzirom na situaciju sa pandemijom 2020, **treća edicija KSDW** naišla je na male promene u svom formatu. Dok se prethodno fizički održavao i imao veliku interakciju uživo sa publikom, KSDW 2020. je transformisan u Internet format i potpuno novu virtuelnu platformu koja nastavlja da služi najboljima u regionu Balkana. KSDW 2020 je imao 8 panel diskusija, 4 mrežna predavanja namenjena isključivo mladima, 4 projekcije filmova sa solarnim bioskopom, 5 zelenih razgovora glavnih aktera i 6 video zapisa vodećih regionalnih ekoloških aktivista.

2021

Zasnovano na postojećem zamahu koji je bio savršen da se to obrati kao tema, **četvrto izdanje KSDW** usredsredilo se na temu Zelene agende za Zapadni Balkan. Zbog pandemije i propisa postavljenih da spreči širenje COVID -19 u vreme tokom kojeg su aktivnosti održavane, aktivnosti su strukturirane u hibridnom formatu - kombinaciji Interneta i fizičkog prisustva. Nalozi i platforme društvenih mreža su u potpunosti iskorišćeni za širenje informacija. KSDW 2021 je organizovao 3 konferencijska dana, 5 hibridnih panel diskusija, 8 Internet („onlajn“) diskusija, koje su uključile više od 80 predavača, 2 radionice o cirkularnoj ekonomiji, 5 Zelenih razgovora, 1 „Bike-in Cinema“ („Biciklom u bioskop“) i još 15 drugih pratećih događaja. Virtuelnim prisustvom je KSDW 2021. uspeo da dosegne 110.149 korisnika i obezbedi 43.472 angažovanja. Na tradicionalnim kanalima, KSDW 2021 se pojavio u 6 medija.

Rezime kosovske Nedelje održivog razvoja - KSDW 2021.

Od 2018. godine, kosovska Nedelja održivog razvoja (KSDW) je i dalje najveći događaj o održivom razvoju u regionu koji u svoje aktivnosti okuplja veliki broj građana.

Četvrto izdanje KSDW okupilo je više od 80 predavača iz više od 6 zemalja Zapadnog Balkana (ZB) koji su imali priliku da razgovaraju između sebe i sa publikom o 5 glavnih komponenti Zelene agende za zapadni Balkan i o potencijalnim načinima kako unaprediti agendu u ovom regionu. Pet komponenti ovog sporazuma su (1) Dekarbonizacija, (2) Cirkularna ekonomija, (3) Odzagađivanje vazduha, vode i tla, (4) Održivi prehrambeni sistemi i ruralna područja i (5) Biodiverzitet¹.

Slično svojim prethodnim edicijama, KSDW 2021 je imao za cilj da unapredi okvir održivog razvoja na Kosovu, kao i da to ohrabri u nastojanjima zajednice u regionu. KSDW ostaje posvećen podsticanju javnog dijaloga i podizanju svesti šire javnosti o pitanjima ekonomske, socijalne i ekološke održivosti. Ovo izdanje KSDW koordinirao je Institut za razvojnu politiku (INDEP), u bliskoj saradnji sa Ministarstvom ekonomije, Ministarstvom životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, specijalnim predstavnikom Evropske unije (EUSR) na Kosovu, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) i Kancelarijom GmbH na Kosovu i Balkanskom zelenom fondacijom (BGF).

Kosovo i susedne zemlje su još uvek tek u ranim fazama preduzimanja konkretnih mera za zaštitu životne sredine, adekvatno upravljanje prirodnim resursima i ublažavanje posledica klimatskih promena. Tako je KSDW kroz ove svoje edicije imao za cilj da se bavi određenim temama u cilju promovisanja održivog razvoja u regionu ZB. Nakon Samita u Sofiji, na kojem su se lideri zemalja zapadnog Balkana obavezali da će raditi na stvaranju regiona bez ugljenika do 2050. godine, KSDW 2021 je smatrao da je ovo dobar trenutak za raspravu o Zelenoj agendi sa narodnim poslanicima iz regiona, javnim institucijama, privatnim sektorom, akademskom zajednicom, organizacijama civilnog društva, medijima i građanima u celini.

Glavni cilj KSDW 2021 bio je unapređenje Zelene agende za zapadni Balkan, naročito 5 komponenti ovog sporazuma, daljim uključivanjem Vlade, privatnog sektora, OCD, akademske zajednice i medija u dijalog, sa ciljem podsticanja izrade i implementacije politika i akcija koje podržavaju Zelenu agendu.

KSDW 2021 je održan od 31. maja do 11. juna 2021. Tokom ove 2 nedelje, održana su 3 intenzivna konferencijska dana sa 5 panel diskusija i 20 pratećih događaja. Događaji su bili podeljeni na (1) glavne događaje i (2) sporedne događaje. Glavni događaji su obuhvatali svečano otvaranje i konferencijske dane koji su održani u prvoj nedelji KSDW. Prilikom predstavljanja, visoki predstavnici Vlade, donatorske zajednice i OCD razgovarali su generalno o Zelenoj agendi i značaju za njeno napredovanje u regionu. Konferencijski dani bili su odvojeno posvećeni 5 komponenti ove agende kako bi se razgovaralo o načinima njene praktične integracije u nacionalne i regionalne agende. Odgovarajuće teme za konferencijske dane bile su sledeće:

¹ Ekonomski i investicioni plan za zapadni Balkan. (2020). Evropska komisija. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf

(Konferencijski dan 1)
Dekarbonizacija:
Klima, energija i
mobilnost

(Konferencijski dan 2)
Cirkularna ekonomija:
Održiva proizvodnja i
potrošnja i
odzagađivanje
vazduha,
vode i tla

(Konferencijski dan 3)
Održivi sistemi za hranu
i ruralne oblasti i zaštita
biodiverziteta:
zaštita i obnova
ekosistema

Baš kao i sa KSDW 2020, i ovo izdanje je prilagođeno trenutnim okolnostima sa pandemijom i merama protiv COVID-19 koje su se primenjivale u vreme sprovođenja aktivnosti. Implementacija aktivnosti razlikovala se po svom formatu, neke su bile hibridne, a neke u celosti na Internetu. Zbog pandemije, sve aktivnosti su se prenosile na komunikacijske kanale KSDW, konkretno na njegovu virtuelnu platformu (ksdw.rks-gov.net) i Facebook stranicu (@KSDWeek).

GLAVNI DOGAĐAJI

Javni događaj svečanog otvaranja – 31. maj 2021.

KSDW 2021 počeo je 31. maja u Zelenoj školi u Prištini. Ovj skup povodom svečanog otvaranja i početka je ciljano održan u prostorijama Zelene škole iz tog razloga što je ova zgrada jedina obrazovna ustanova koja je efikasna i ekološki prihvatljiva na Kosovu. Ova škola služi kao primer dobre prakse, ne samo na Kosovu, već i u regionu. Događaj je na jednom mestu okupio visoke predstavnike države i vlade, poput predsednika, premijera, ministra za životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu, ministarku ekonomije, pored predstavnika iz diplomatskih misija i donatorske zajednice, specijalnog predstavnika EU, predstavnike ambasade Nemačke i GIZ na Kosovu. Uz to, perspektive za budućnost unapređenje i sprovođenje politika i akcija koje podržavaju Zelenu agendu obezbedili su predstavnici partnerskih OCD.

Ovaj događaj je uključivao posebno izvođenje „Zemaljske pesme” učenika Muzičkog kluba Zelene škole, praćeno citatima koji su dostavljeni zainteresovanim stranama odgovornim za preduzimanje akcija koje podržavaju zeleno i čisto okruženje za buduće generacije. Na kraju, ali ne i najmanje važno, glavna namera ovog događaja bila je da predstavi program KSDW 2021 i ohrabri široka publika da učestvuje u njegovim aktivnostima. Za kompletan program KSDW 2021, pogledajte Aneks A.

Tematska konferencija o Zelenoj agendi za zapadni Balkan

01. i 03. jun 2021.

Jedan od specifičnih ciljeva KSDW i dalje ostaje omogućavanje i podrška za međuinstitucionalni i međusektorski dijalog o pitanjima vezanim za održivi razvoj. Dakle, tokom konferencijskih dana diskusije su bile usredsređene na 5 komponenti Zelene agende za zapadni Balkan sa glavnim akterima iz odgovarajućih oblasti.

Tokom 3 uzastopna dana KSDW je organizovao panel diskusije na sledeće teme:

Dan konferencije 1) Dekarbonizacija: klima, energija i mobilnost

Tema 1: Staza Balkana prema pravičnoj energetskej tranziciji;

Tema 2: Digitalizacija energetske efikasnosti: prilike i mogućnosti i izazovi za Kosovo.

Dan konferencije 2) Cirkularna ekonomija: drživa proizvodna i potrošnja i odzagađivanje vazduha, vode i tla

Tema 1: Upravljanje otpadom u zdravstvu na Kosovu za vreme pandemije;

Tema 2: Cirkularna ekonomija: ekonomske prilike i mogućnosti za zapošljavanje i rast.

Dan konferencije 3) Održivi prehrambeni sistemi i ruralne oblasti i zaštita biodiverziteta: zaštita i obnova ekosistema

Tema 1: Održiva poljoprivreda i očuvanje (konzervacija) biodiverziteta na Kosovu

Razgovori su poboljšali i olakšali diskusiju među zainteresovanim stranama, ističući Zeleni dogovor za Zapadni Balkan, promovisući značaj i prednosti postavljanja održivog razvoja kao prioriteta i na Kosovu i u regionu, uz identifikovanje nedostataka u raznim sektorima i iznošenje preporuka za aktere, sa ciljem ublažavanja izazova.

Opipljive preporuke koje su proizašle iz ovih diskusija će da posluže kao osnova za partnerske organizacije da nastave da se zalažu za pitanja održivosti tokom cele godine koja je pred nama. Preporuke iz ovog izdanja predstavljene su u nastavku za svaki dan konferencije i panel diskusiju.

Preporuke iz panel diskusije

(Dan 1) Dekarbonizacija: klima, energija i mobilnost

Prva panel diskusija: „Balkanska staza prema pravičnoj energetskej tranziciji“

Glavni cilj ovog panela bio je da se olakša diskusija među zainteresovanim stranama o pravičnoj energetskej tranziciji zemalja koje za proizvodnju energije u velikoj meri zavise od uglja i da se podstakne njihov napredak ka prelasku u zeleniju mešavinu energije i transponovanje nacionalnih politika u skladu sa pravnim tekovinama EU. Praktična energetska tranzicija, kao proces sam po sebi, veoma je važna za Kosovo s obzirom na visok procenat proizvodnje energije koja dolazi iz termoelektrana na ugalj i veliki broj zaposlenih koji rade u ovom sektoru.

Konkretne preporuke koje su proizašle iz ove diskusije navedene su u tekstu ispod.

Preporuke:

1. Pre postavljanja novih ciljeva, potrebno je izvršiti analizu cena koja omogućava kreatorima politike da procene kolika će biti cena energije u budućnosti. Politike bi trebalo da budu sveobuhvatne, što znači da bi ulaganja i ciljevi trebalo da uzmu u obzir konačnu cenu nametnutu i građanima i poslovnim zajednicama.
2. Instrumenti politike o energetskej efikasnosti koji se trenutno sprovode proširice svoj opseg, poput programa Kosovskog fonda za energetskej efikasnost (KEEF), kako bi se smanjila potrošnja energije. Trebalo bi više posla posvetiti obogaćivanju portfelja KEEF, što je povezano sa principom „zagađivač plaća“.

3. Kapacitete centralnog grejanja (sa ili bez kogeneracije) treba povećati. U ovom slučaju, postojeći kapaciteti centralnog grejanja u Prištini biće prošireni, uporedo sa funkcionalizacijom toplovodnog okruga u Đakovici. Takođe, ovakav projekat bi u budućnosti trebalo da bude implementiran u gradovima u kojima živi većina stanovništva.

4. Osim toga, međusobna povezanost sa Albanijom i usklađivanje politika i tržišnih propisa mogu mnogo doprineti u smislu prelaska na zeleni sektor (posebno jer se Albanija oslanja na proizvodnju hidroenergije). Kao takva, može se izraditi zajednička energetska strategija Albanije i Kosova, putem koje se može osloniti na neke od albanskih kapaciteta kako bi Kosovo integrisalo obnovljive izvore energije u svoju energetska mešavinu. To bi moglo dovesti do integracije unutar susednih zemalja.

5. Za sektor obnovljive energije potrebno je stvoriti tehničke uslove i ukloniti administrativne prepreke, tako da se postojeći i budući kapaciteti mogu razvijati sa malim sredstvima. Moraju se stvoriti optimalni uslovi za razvoj malih kapaciteta OIE naših građana i preduzeća. Osim stvaranja tehničkih uslova i uklanjanja administrativnih barijera za obnovljive izvore, Vlada bi trebalo da obezbedi konkurentnije šeme podrške koje su ključne za pružanje prilika ovom sektoru da se prirodno razvija.

6. Potrošače treba ohrabriti da ulažu kako bi smanjili potražnju za energijom, proširili decentralizaciju i diverzifikaciju proizvodnje i povećali blagostanje uz promociju učešća i zelene demokratije. Prelazak sa neto merenja na neto naplatu neophodan je kako bi se promovisale investicije u rezervne kapacitete i povećala cenovna konkurentnost.

7. Holistički pristup će se koristiti kad god se strateški planira proces energetske tranzicije. Mora se definisati jasan put kako bi se došlo do dekarbonizacije uz osiguranje održivog i sigurnog snabdevanja energijom po najnižoj mogućoj ceni. U tom smislu, do kraja ove godine, Kosovo bi trebalo da usvoji novu energetska strategiju u kojoj će se jasno obavezati na dekarbonizaciju u skladu sa obavezama Evropske unije i Sofijske deklaracije.

8. Javne konsultacije treba u potpunosti iskoristiti uz podsticanje učešća svih zainteresovanih strana. Ovo osigurava uključivanje svih strana u pravedan proces energetske tranzicije.

9. Ministarstvo ekonomije i Ministarstvo finansija, rada i transfera trebalo bi zajedno da rade na uspostavljanju fonda za potrošače kojima je to potrebno i da podrže energetske usluge.

10. Mogu se ponovo uvesti blok tarife zasnovane na potrošnji koje smanjuju potrošnju energije i menjaju ponašanje potrošača.

11. Sprovesti princip „zagađivač plaća“, posebno na Kosovu, gde još uvek postoje velike kompanije koje ne plaćaju zagađenje koje izazivaju svojim ekonomskim aktivnostima. Ovo će takođe biti regulisano nizom zakona, zajedno sa rešavanjem pitanja proporcionalnosti namenskih poreskih prihoda u javnim finansijama Kosova.

12. Na Kosovu mora postojati građevinski kodeks koji bi integrisao i minimalne zahteve energetske efikasnosti i označavanje potrošnje energije u cilju promovisanja energetske performansi zgrada. Dalje, postoji velika potreba za većim brojem energetske revizora, za koordinacijom Ministarstva ekonomije i Ministarstva finansija, rada i transfera i za pružanje obuke putem centara za stručno osposobljavanje, na spisku profesija vezanih na energetska efikasnost i obnovljive izvore energije itd.

13. Zakon o obnovljivim izvorima energije trebalo bi da bude usvojen ove godine. Zakon bi pojasnio pitanja oko nadležnosti između Ministarstva ekonomije i Regulatorne kancelarije za energetiku, nadležnosti institucija na lokalnom nivou i odgovornosti svih javnih institucija. Takođe, Zakon bi reformisao postojeću šemu podrške kako bi se olakšao prelazak sa konvencionalne podrške na konkurentnije sisteme.

14. Funkcionalizacija „One Stop Shop“-a kako bi služio ne samo kao platforma na kojoj investitori dobijaju informacije, već i kao mesto koje će investitorima pomoći u pripremi dokumenata, pribavljanju licenci i dozvola itd.

15. Kosovo bi trebalo da uspostavi mehanizam praćenja i izračunavanja emisije CO₂. Dodatno, prikupljene podatke treba redovno izveštavati preko Kosovske agencije za statistiku.

16. Kosovska energetska korporacija (KEK) treba da predvodi napore u tranzitu ka zelenijoj budućnosti. Ovo se može izuzetno postići saradnjom sa zelenim preduzećima i postepenim napretkom u ovoj tranziciji.

Druga panel diskusija: "Digitalizacija energetske efikasnosti: prilike i mogućnosti i izazovi za Kosovo"

Glavni cilj ove panel diskusije bio je da se omogući uvid u najnovija dostignuća u sektoru energetike, preciznije u digitalizaciju energetske efikasnosti. Ovaj proces omogućava pametno korišćenje i upravljanje resursima u čijem fokusu se nalaze tehnologija i inovacije koje vode ka održivom razvoju sektora. Energetska efikasnost je poznata kao energetska resurs.

Slede neke od preporuka iz ove diskusije.

Preporuke:

1. Iako je softver danas dostupan na Kosovu za digitalizaciju energetske efikasnosti, administrativna uputstva treba da podrže i ovu komponentu sektora. Stoga bi trebalo dovršiti zakonodavni i normativni aspekt.
2. Upravljanje energijom treba podržati ulaganjima u digitalizaciju energetske efikasnosti i kroz opremanje potrošača pametnim brojilima i „know-how“ materijalima kako bi mogli aktivno učestvovati u smanjenju potrošnje.
3. U oblasti digitalizacije sektora energetske efikasnosti, pažnju treba posvetiti kompjuterskoj („sajber“) bezbednosti i zaštiti podataka.
4. Trebalo bi uložiti više napora u podizanje svesti. Škole igraju ključnu ulogu u oblikovanju načina razmišljanja mladih u smislu očuvanja i uštede energije, što istovremeno povećava svest o zaštiti životne sredine. Da bi se postigao brži rezultat po ovom pitanju, centralni i politički nivo igraće ključnu ulogu u unapređenju sektora energetske efikasnosti.
5. Treba da postoje jasni sistemi prikupljanja podataka koji omogućavaju održavanje platformi koje podržavaju digitalizaciju sektora energetske efikasnosti.

(Dan 2) Cirkularna ekonomija: Održiva proizvodnja i potrošnja i odzagađivanje vazduha, vode i tla

Prva panel diskusija: „Upravljanje otpadom u zdravstvu na Kosovu u vreme pandemije“

Pandemija COVID-19 stvorila je situaciju bez presedana, što je dovelo do situacije da se odlažu velike količine zdravstvenog otpada. Glavni cilj ove panel diskusije bio je da se omogući i olakša dijalog za svođenje na minimum opasnih efekata zdravstvenog otpada na životnu sredinu i javno zdravlje i da se načine prvi koraci u smeru adekvatnog tretmana takvog otpada, što bi bio zajednički poduhvat i na nacionalnom i lokalnom nivou. Ova panel diskusija okupila je zainteresovane aktore poput Ministarstva za životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu, zatim Kosovske agencije za zaštitu životne sredine (KEPA), Regionalne kompanije za otpad Ambienti, kao i međunarodne eksperte za upravljanje medicinskim otpadom.

Preporuke:

1. Centralni nivo, Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo za životnu sredine, prostorno planiranje i infrastrukturu, trebalo bi da izrade detaljan nacionalni plan za upravljanje medicinskim otpadom, nakon čega sledi akcioni plan kako bi se uticaji na životnu sredinu i javno zdravlje sveli na minimum. Ovaj akcioni plan treba da uključi detaljne aktivnosti za sprovođenje, uključujući i budžetske implikacije.
2. Upravljanje zdravstvenim otpadom treba smatrati jednim od glavnih prioriteta Ministarstva zdravlja i Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture za naredne godine. Broj inspektora i osoblja treba da se poveća kako bi se poboljšala situacija sa medicinskim otpadom na terenu.
3. Moraju se uspostaviti poboljšani nivoi koordinacije između institucija na centralnom i lokalnom nivou i agencija kako bi se medicinski otpad pravilno tretirao. Ministarstvo zdravlja bi trebalo da vodi ovaj proces.
4. Kampanje podizanja svesti su neophodne kako bi građani bili informisani o ciklusu i procesu upravljanja medicinskim otpadom. Uključivanje građana u ovaj proces izuzetno je važno zbog opasnih i zdravstvenih uticaja neprečišćenog zdravstvenog otpada kojima građani mogu biti izloženi, ako nisu pravilno informisani.

Druga panel diskusija: „Cirkularna ekonomija: ekonomske prilike i mogućnosti za zapošljavanje i rast“

Kosovo karakteriše linearna ekonomija izgrađena po obrascu „uzmi-napravi-koristi-odloži“, što dovodi do visokog nivoa količine otpada, zagađenja i trošenja već ograničenih prirodnih resursa. Ovaj ekonomski model, zajedno sa velikim količinama proizvedenog otpada, nepravilnim upravljanjem otpadom i infrastrukturom za recikliranje, predstavlja ozbiljnu pretnju za životnu sredinu, biodiverzitet i javno zdravlje. Stoga postoji hitna potreba da se sistem preispita. U globalnim razmerama, cirkularna (kružna) ekonomija je prepoznata kao obećavajući model za rešavanje izazova u oblasti životne sredine koji proizilaze iz nepravilnog upravljanja otpadom, jer oponaša ciklus prirode i sve se upravlja u zatvorenim krugovima. **Glavni cilj** ove panel diskusije bio je da se identifikuju mogućnosti i izazovi za Kosovo u smislu cirkularne ekonomije i trenutnog stanja. Panel su činili predstavnici iz javnog sektora, privatnog sektora, donatorske zajednice i civilnog društva.

Preporuke:

1. Institucije na centralnom nivou moraju početi sa objavljivanjem tačnih statističkih podataka o postojećem otpadu i deponijama na Kosovu. Odgovarajuća infrastruktura za odvajanje, tretman i recikliranje otpada su ključne neophodnosti za prelazak na cirkulamu ekonomiju.
2. Preterano opterećene procedure treba da se uproste i da se uspostave adekvatni mehanizmi (npr. sistem za vraćanje depozita, produžena odgovornost proizvođača) kako bi se obezbedio oporavak resursa u upavljalno otpadom u zatvorenom krugu.
3. Vlada mora da uspostavi prikladne politike koj se bave rešavanjem pitanja iz cele lepeze sektora (što uključuje i izvoz i uvoz robe) i da obezbedi podsticaje i stimulacije radi olakšavanja promena u smeru cirkularne ekonomije, naročito za privatni sektor.
4. Primarno i sekundarno zakonodavstvo treba da se dalje usklađuju sa standardima EU, uz istovremeno obezbeđivanje primenljivosti u kontekstu Kosova. Politike, kao i zakonske pomene, trebalo bi da se razvijaju i izrađuju u bliskom dijalogu i saradnji sa privatnim sektorom i ostalim zainteresovanim akterima.
5. Mehanizmi za izvršenje moraju da se ojačaju, a privatni sektor će preuzeti svoju odgovornost u skladu sa principom „zagađivač plaća“.
6. Inovacije, istraživanje i razvoj moraju da se postave kao prioritet, kako bi se obezbedilo bolje operativno okruženje, uključujući ovde i održiv dizajn i proizvodnju roba i usluga.
7. Potreban je sistemski pristup da bi se obezbedilo uključivanje svih relevantnih aktera. Saradnja između privatnog i javnog sektora bi trebalo da se ojača, pošto je okretanje prema cirkularnoj ekonomiji velika prilika za privredni rast i zaposlenost.

(Dan 3) Panel diskusija - Rad farmi i proizvodnja hrane / deforestacija i zaštita biodiverziteta: „Održiva poljoprivreda i očuvanje (onzervacija) biodiverziteta na Kosovu“

Glavni cilj cilj ove panel diskusije bio je da se pruži uvid o načinima integracije održivih praksi i politika u poljoprivredi i biodiverzitetu. Dalje, cilj je takođe bio i da se naglase pristupi u vezi sa tim kako podstaći zelenu poljoprivredu, uz zaštitu biodiverziteta na Kosovu. Panel je obuhvatio i gledišta etničkih grupa na Kosovu koje su veoma uključene u održivu poljoprivredu.

Preporuke:

1. Jedna od ključnih sistemskih reformi poljoprivredne politike mora da bude konsolidacija zemljišta i fermentacija poljoprivrednog zemljišta. Potrebni su dodatni naponi za zagovaranje u tom smeru, kako bi se ostvarila komasacija putem strateških dokumenata iz Programa privrednih reformi i u Reformskoj agendi EU.
2. Trebalo bi da se uspostavi redovno prikupljanje podataka i njihovo objedinjavanje kroz bazu podataka koja doprinosi pravičnoj politici koja se sprovodi. Na ovaj način održiva poljoprivreda i biodiverzitet su integrisani „ruku pod ruku“ sa kreiranjem politika.
3. Zaštita biodiverziteta treba da bude integrisana u školske nastavne planove i programe, a aktivnosti u cilju podizanja svesti mladih generacija treba da se još više intenziviraju.
4. Ekološke inspekcije treba da budu ovlašćene da povećaju prijavljivanje ekoloških prekršaja, a takođe i da se poboljša efikasnost pravnog sistema za efikasno i blagovremeno procesuiranje predmeta.
5. Kontrola upotrebe pesticida na poljoprivrednom zemljištu i pružanje odgovarajućeg obrazovanja/programa za izgradnju kapaciteta za poljoprivrednike o održivoj poljoprivredi bi trebalo da budu na raspolaganju.

PRATEĆI DOGAĐAJI

Dopunski deo glavnih događaja bili su prateći događaji koji su organizovani u drugom delu KSDW 2021. Ove aktivnosti su osmišljene na način da predstavljaju otelotvorenje povećanja opšte svesti o održivom razvoju i podsticanje javnih akcija u tom pravcu.

Prateće događaje je organizovala svaka partnerska organizacija, međutim, KSDW 2021 je pozdravio i prateće događaje koje su predložili i sproveli spoljni partneri, poput diplomatskih misija na Kosovu, međunarodnih organizacija itd.

Svi implementirani prateći događaji i odgovarajuća implementaciona organizacija predstavljeni su u nastavku.

Implementirale partnerske organizacije:

Sastanci "Zeleno jutro"

U nastojanju da okupi što je više moguće regionalnu zajednicu, uključujući poslanike, ekološke aktiviste i OCD, EUSR je sproveo takozvane sastanke „Zeleno jutro“. Četiri uzastopna dana, sastanci "Zeleno jutro" ("Green Morning Meetings") su raspravljali o dole navedenim temama:

Prvi sastanak Zeleno jutro -

Dekarbonizacija:
zelena demokratija i
energaetska tranzicija

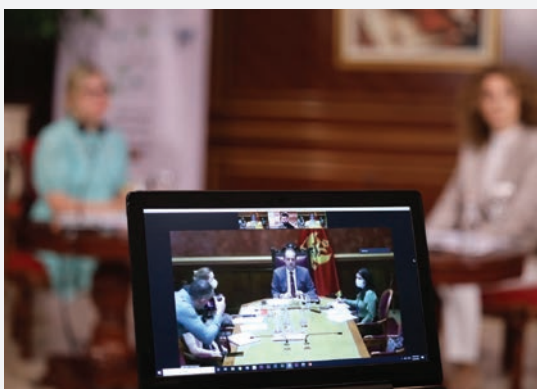
Drugi sastanak Zeleno jutro -

Cirkularna ekonomija:
Recikliranje i
oporavak resursa

Treći sastanak zeleno jutro -

Farme, proizvodnja hrane i
biodiverzitet: klimatski
uticaj regiona

Četvrti sastanak Zeleno jutro -

Odzagađivanje vazduha,
vode i tla: ohrabivanje snažnog
odgovora za ublažavanje
nivoa zagađenosti

Glavni cilj ovih sastanaka bio je da oni posluže kao platforma na kojoj je omogućen regionalni dijalog među članovima regionalne zajednice radi razmene iskustava u vezi sa okvirom održivog razvoja u njihovim zemljama, sa posebnim fokusom na Zelenu agendu. Veruje se da ova interakcija pomaže svim zemljama uzapadnog Blkana (tzv.ZB6) u zajedničkoj saradnji na unapređenju Zelene agende u regionu.

Pored ovoga, tokom Zelenih jutarnjih sastanaka, narodni poslanici, predstavnici delegacija EU i OCD imali su priliku da se upoznaju svojim stavovima o potencijalnim budućim stazama koje će voditi ka napredovanju u smeru energetske tranzicije, cirkularne/kružne ekonomije, poljoprivrede i biodiverziteta i sprečavanja-rešavanja zagađenja i rehabilitaciji egzistencijalnih životnih resursa, poput vazduha, vode i tla.

Zeleni razgovori

Već drugo izdanje po redu, platforma Zeleni razgovor (Green Talk) se vraća razgovorima koji ciljaju na građane putem angažovanja istaknutih ličnosti iz političke i javne sfere koji daju motivacione govore sa ciljem promovisanja zelene inicijative i institucionalnih pristupa.

Ove godine, prvi govor u okviru serijala Zeleni razgovori bio je govor predsednice Republike Kosovo Vjose Osmani-Sadriu. U ovoj epizodi zelenog razgovora, koja je emitovana na nacionalnom televizijskom kanalu Koha Vision, i emitovana uživo na platformama društvenih mreža KSDW i Balkanske zelene fondacije, predsednica je podvukla potrebu da se odmah preduzme akcija kako bi se očuvalo naše okruženje za buduće generacije. Iako Kosovo već ima stručnost i kapacitete za rešavanje pitanja životne sredine, jasno je stavljeno do znanja da postoji velika potreba za daljim radom na strateškom planiranju radi unapređenja nacionalnih okvira u korist zelenijeg i čistijeg okruženja.

Mi imamo našu budućnost u svojim rukama. Takođe imamo i načine i sredstva da to uradimo ispravno. Imamo i znanje i kapacitete. Potrebne su nam ambicija i posvećenost. Potrebni su nam orijentacija i strateško planiranje. Sa institucionalne strane, volja je veća nego ikad, jer zaista shvatamo važnost zaštite životne sredine. Ali - na ovom putovanju iznad svega ste nam potrebni vi!

Vjosa Osmani-Sadriu
Predsednica Republike Kosovo

Druga epizoda Zelenog razgovora bila je izlaganje gradonačelnika Kamenice Ćendrona (Qëndron) Kastratija o tome kako opština sprovodi projekte koji su u skladu sa principima održivog razvoja. U ovoj epizodi istaknuta je potreba za ulaganjem u projekte koji promovišu efikasnost resursa, ekološke inicijative i javne akcije za sveukupni napredak i boljitak životne sredine.

Lokalno delovanje je preduslov za istinski i održiv globalni razvoj. Globalni efekat se prvo oseća na lokalnom nivou.

Ćendron Kastrati
Gradonačelnik Kamenice

Obe epizode Zelenih razgovora koje je implementirala "Balkan Green" fondacija, mogu da se nađu na **Facebook stranici KSDW** in a virtuelnoj platformi **ksdw.rks-gov.net**.

Svetski Dan zaštite životne sredine (5. jun)

Povodom Svetskog dana zaštite životne sredine, INDEP je zajedno sa specijalnim predstavnikom EU, kao i sa BGF i opštinom Priština, tokom celog dana organizovao događaje za podizanje svesti građana. Prva aktivnost odvijala se u centru Prištine, tačnije na trgu „Zahir Pajaziti”, gde je bilo mnogo igara osmišljenih da razvijaju svest dece o zaštiti životne sredine. Ove igre su imale radionicu slikanja sa elementima okruženja, stvaranje zamišljenog parka za decu, uz pripremu sopstvenih terarijuma pod nadzorom tima KSDW.

Pored organizovanja zabavnih igara za decu, KSDW je promovisao i lokalna društveno odgovorna preduzeća, konkretnije - torbe za višekratnu upotrebu od Arlinde Murtezi, ručno izrađene torbe Mia, Kompostopia & Botanica d.o.o. Građani su imali priliku da pogledaju štandove na kojima su izloženi proizvodi. Svako od preduzeća iznosilo je informacije o svojim proizvodima, proizvodnom procesu, istovremeno promovišući ideju da principe održivosti otelotvore u poslovnom ponašanju.

Važan deo ovog dana bili su govori koje su pojedinci koji su cenjeni i uticajni u sferi održivog razvoja održali pred prisutnima. Ovi kratki motivacioni govori pružili su građanima materijal, tzv. „hranu za razmišljanje”, naglašavajući važnost zaštite životne sredine. Ličnosti poput specijalnog predstavnika Evropske unije na Kosovu, koordinatora UN za razvoj i zamenika ministra za životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu, pored mnogih drugih iz donatorske zajednice i iz OCD, još jednom su potvrdile da su odlučne da rade u smeru uspostavljanja i održavanja okruženja koje je „zeleno” i predstavlja podršku za dobro javno zdravlje.

Među ovim aktivnostima, u podne je krenula biciklistička tura sa trga Zahira Pajazitija. Ovo 40-minutno putovanje organizovano je zajedno sa „Marakli t’Biciklave” i opštinom Priština. Ova aktivnost je pozdravila sve zainteresovane građane i promovisala upotrebu čistih transportnih sredstava, a ne vozila koja emituju CO2 i zagađuju životnu sredinu.

Istovremeno, u drugim gradovima, spoljni partneri koji su se pridružili uz KSDW održavali su aktivnosti koje su bile u skladu sa onima koje se sprovode u Prištini. Tako su EULEKS i UNMIK, u saradnji sa „Let’s Do It Kosova”, imali akciju čišćenja u opštini Janjevo, dok je UN Habitat organizovao „Zelene gradove u pokretu” u okviru kojih su održali biciklističku turu po južnoj Mitrovici i istovremeno objavili „Smernice za održivu urbanu mobilnost u Južnoj Mitrovici”.

Biciklom u bioskop

Za završetak obeležavanja Svetskog dana zaštite životne sredine, INDEP je u partnerstvu sa opštinom Priština i „Marakli t’Biciklave” organizovao „Bike-in Cinema” – biciklistički odlazak u bioskop. U veče 5. juna, više od 50 ljudi okupilo se da pogleda film „Bicikli protiv automobila”, koji je prisutnima pokazao prednosti biciklizma, kao suprotnost zavisnosti od motornih vozila koja zagađuju životnu sredinu.

Ovaj događaj je imao za cilj da podigne opštu svest građana o potrebi promene individualnog ponašanja i o tome da naši svakodnevni izbori na ovaj ili onaj način imaju uticaj na životnu sredinu. Događaj su podržali i sponzorisali i „Dokufest” i „Rugove”.

Čišćenje gradskih naselja u Zvečanu i severnoj Mitrovici

Slično aktivnostima u Janjevu, u prvoj polovini juna, specijalni predstavnik EU je organizovao čišćenje u Zvečanu i Severnoj Mitrovici. U ovoj aktivnosti osoblje organizacije udružilo je snage kako bi sprovelo aktivnost koja inspiriše zajedničku akciju zajednice koja za rezultat ima zelenije i čistije okruženje. Ovo je još jednom pokazalo koliko je važno da svako od nas štiti i čuva životnu sredinu.

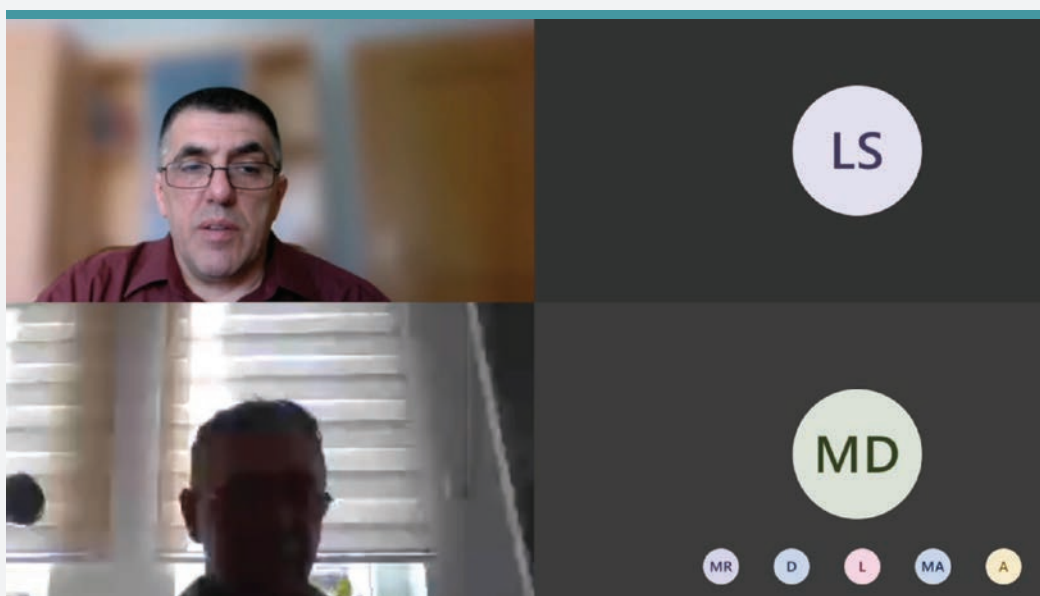

Serija panel diskusija putem Interneta

Pored održavanja diskusija u hibridnom formatu, partneri KSDW organizovali su i druge panel diskusije na Internetu o raznim pitanjima koja se tiču energetske tranzicije i održivog razvoja. Teme za ove Internet diskusije su prikazane u nastavku:

1. Korporativna održivost iz praktične perspektive (implementirali GIZ Kosovo i Corporate Sustainability Handprint Group - u saradnji sa mrežom CSR Kosovo),
2. Razvoj tržišta ugljenika: Porez na ugljenik na Kosovu i u susednim zemljama (implementirao INDEP),
3. Energetska efikasnost i tržište rada na Kosovu (implementirao GIZ Kosovo).

The main result of these discussions was that a European perspective from key institutions monitoring and engaged in energy transition in WB region was provided. This supported the process and enriched with knowledge the local institutions currently engaged in just energy transition process.

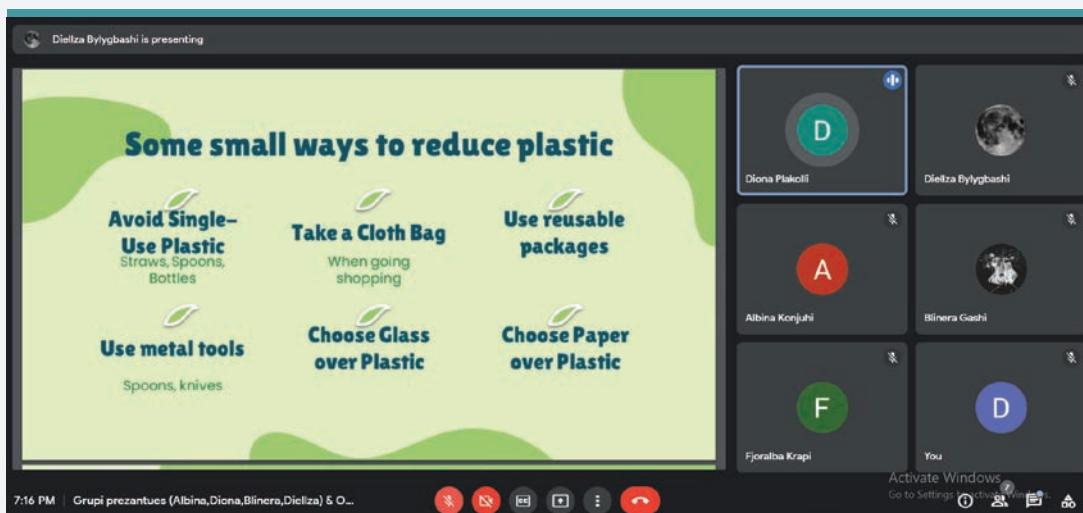
Objavlivanje izveštaja sa Internet radionice o cirkularnoj ekonomiji

Kao deo svog angažovanja u KSDW, GIZ Kosovo je zajedno sa lokalnom nevladinom organizacijom „Open Data Innovation“ organizovao Internet radionicu o cirkularnoj ekonomiji posvećenu mladima, nazvanu „Into the wild“ (sa sloganom Think, Change, Invent – Misli, menjaj, stvaraj pronalaskе) i predstavio je učesnicima koncepte cirkularne/kružne ekonomije.

Radionica je imala za cilj podizanje svesti o održivim praksama, upravljanju otpadom, smanjenju količine otpada i organskom otpadu, koristeći metodologiju razmišljanja o dizajnu. Važna sesija ove radionice bio je izazov pod nazivom „Kako bismo mogli da podignemo svest o održivim praksama upravljanja otpadom?“.

Na završetku radionice, učesnici su dobili sertifikate, a pripremljen je i izveštaj o radionici koji može da se nađe na Facebook stranici KSDW.

Grupna poseta parku Blinaja

Važna ciljna grupa za KSDW nastavljaju da budu mladi ljudi. Stoga je Balkanska zelena fondacija u okviru ove edicije organizovala posetu Nacionalnom parku Blinaja. Tokom ove posete, 20 dece je imalo priliku da poseti Blinaju i da iz prve ruke nauči od nadležnih državnih institucija i zvaničnika o važnosti koju park, kao nacionalni simbol, ima za očuvanje prirodnih vrednosti, ne samo za Kosovo, već i za ceo region.

Osim što su saznali više o vrstama prisutnim u parku Blinaja i o njihovom broju, tokom posete deca su imala priliku da učestvuju u igrama poput kvizova čija su pitanja vezana za životnu sredinu uopšte. Deca su imala mogućnost da osvoje knjige od organizatora kao nagradu za tačne odgovore. Aktivnost je trajala 2 sata, uz uživanje u stazama parka Blinaja.

Video produkcija "Near Zero Building" - GIZ Kosovo

S obzirom na značaj smanjenja emisije CO₂ kroz ulaganje u mere energetske efikasnosti, GIZ Kosovo je proizveo video prilog u kojem se javnosti predstavljaju energetske efikasne i zgrade sa blizu nula potrošene energije. Ovaj video prikazuje odgovornosti i obaveze Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture za transponovanje EPBD (Direktiva o energetskim performansama zgrada) i prednosti ulaganja u mere energetske efikasnosti i OIE.

Osim video produkcije, „GIZ Innovation group“ je takođe organizovala mrežnu panel diskusiju na temu "Poboljšanje energetske efikasnosti u zgradama sa fokusom na standarde za skoro nultu energiju". Događaj je naglasio potrebu poboljšanja energetske efikasnosti u zgradama primenom naprednih standarda energetske efikasnosti.

Gospodin Servet Spahiu iz Ministarstva životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture istakao je pripreme centralnog nivoa za preduzimanje svih neophodnih reformi na nivou politike, dok je gđa Krenare Shkodra iz opštine Priština naglasila potrebu za izgradnjom kapaciteta u lokalnom nivou za praćenje primene standarda energetske efikasnosti u zgradama. Kemal Lojo - mašinski inženjer i stručnjak za energetske efikasnosti, dao je detaljnu analizu o primeni standarda nZEB u novim kancelarijama GIZ u Prištini, dok je on takođe pružio lekcije naučene za Kosovo primenom standarda nZEB u Hrvatskoj. Pregled podrške GIZ-a u Turskoj u razvoju modela nZEB dao je gospodin Cihan Kajaçetin (Kayaçetin).

Neke od glavnih stavki sa ovog događaja:

1. Trenutna situacija i potencijal nZEB na Kosovu;
2. Implementacija obaveza kako je dogovoreno u Paktu Energetske zajednice EU;
3. Obuke i sertifikati za eksperte za energetske efikasnosti na Kosovu su veoma važni;
4. Standardi nZEB moraju da se prilagode, ne postoji jedno univerzalno rešenje za sve;
5. Podizanje svesti građana u vezi sa standardima nZEB.

Implementirale spoljne partnerske organizacije:

Pokretanje Izazova „Hrana koja je otpad” sa UNDP i NVO “Centar za inovacije Kosovo” (Innovation Centre Kosovo - ICK)

Jedan od najvećih zagađivača životne sredine i dalje ostaje hrana kao otpad. Da bi se smanjio ovaj zagađivač, potrebno je bolje planiranje materijala, delova, redosleda obrazloženja, pored još dosta drugih stavki. Imajući ovo u vidu, UNDP i ICK su u okviru KSDW organizovali i pokrenuli prvi „Izazov sa hranom koja je otpad”. Ovaj izazov će biti jednomesečna aktivnost tokom koje će se rešavati problem rasipanja hrane, uz angažovanje gastronomskog sektora.

“Instant Pop up” i Dan otvorene radionice sa ambasadom Francuske na Kosovu i DYVO

U okviru napora ka ostvarenju cilja smanjenja količine stvorenog otpada, DIVO, lokalno preduzeće koje se bavi projektovanjem i proizvodnjom artikala od otpadne plastike, uz podršku Ambasade Francuske na Kosovu, organizovalo je „iskačuću“ (“Pop-Up”) i otvorenu radionicu u Prištini.

Njihov događaj obuhvatio je nekoliko aspekata njihovog rada. Oni su, po dolasku učesnika, organizovali kviz opšteg znanja o upotrebi plastike, odmeravajući i ocenjujući svaki plastični predmet koji je učesnik držao. Takođe su prikazani dokumentarni filmovi koji podižu svest ljudi u tom pogledu, zatim izložba koja prikazuje informacije o proizvodnji plastike i njenim vrstama, a bila je i radionica za decu koja su od već odbačene plastike mogla da prave određene igračke i na kraju „iskačuća“ (“Pop-Up”) prodavnica firme DIVO.

S obzirom na to da su organizatori prvenstveno za ciljnu publiku imali mlade, događaj je održan u objektu kulture „Termokiss“, koji mladi često posećuju.

Prikazivanje priča o uspesima za opštinske akcione planove za energetska efikasnost sa Asociacijom kosovskih opština

U okviru KSDW 2021, Asocijacija kosovskih opština organizovala je sastanak radi diskusije sa opštinskim službenicima za energetiku i drugim predstavnicima institucija, konkretnije Kosovske agencije za energetska efikasnost, Fonda za energetska efikasnost Kosova i Kosovskog energetskog projekta u okviru GIZ Kosovo.

Ovaj sastanak je poslužio kao platforma na kojoj se među zvaničnicima iz oblasti energije razgovaralo o opštinskim akcionim planovima za energetska efikasnost (OAPEE), kao što su identifikovanje mogućnosti i izazova u vezi sa OAPEE, prijave u Fond za energetska efikasnost, usklađivanje ovih planova sa Nacionalnim energetskim i klimatskim planom (NECP), itd.

Sastanak je organizovala Asocijacija kosovskih opština (AKO), uz podršku GIZ Kosovo.

Rezultati i završetak KSDW 2021.

Nakon 2 intenzivne nedelje, KSDW 2021 je 11. juna završio svoje aktivnosti. Ipak, KSDW ostaje posvećen kontinuiranom organizovanju događaja koji podižu svest javnosti o zaštiti životne sredine tokom cele godine.

1. Ojačati javni dijalog za održivi razvoj na Kosovu i u regionu i podstaći bržu primenu Zelene agende za zapadni Balkan.
2. Obezbediti i potvrditi koordinaciju među zainteresovanim stranama i podstaći regionalnu saradnju u aktivnostima za unapređenje okvira održivog razvoja.
3. Obogatiti znanje šire javnosti o najnovijem stanju stvari u vezi sa pitanjima koja se odnose na održivi razvoj na Kosovu i u regionu.
4. Dosegnuti širi nivo svesti javnosti u regionu u vezi sa održivim razvojem.

Po završetku ovogodišnjeg izdanja, ovaj izveštaj je sastavljen iz razloga da se prikažu dostignuća KSDW 2021, a to su nalazi panel diskusija, rezultati glavnih i pratećih događaja, kao i dalji koraci partnerskih institucija. Svi ovi detalji sažeti su u TV nastupu 16. juna na Kanalu 10. Budući da su teme o kojima se govori u ovom izdanju KSDW bile od velikog interesa za javnost, članovi tima KSDW 2021 predstavili su široj publici zaključke ovog izdanja kroz tradicionalne medije. U ovom medijskom nastupu najavljeno je finaliziranje KSDW 2021, zajedno sa pričom o narednim koracima i aktivnostima koje će partnerska organizacija preduzeti u pogledu daljeg napretka Zelene agende i na Kosovu i u susjednim zemljama.

Pojavljivanja u medijima

Kako bi dosegao u najvećoj meri publiku u pogledu sprovedenih aktivnosti, KSDW koristi svoje komunikacione kanale poput Facebooka (**@KSDWeek**) i Internet stranice (**kstv.rks-gov.net**). Tokom proteklog meseca, putem virtuelnog prisustva, KSDW 2021 je uspeo da dosegne 110.149 korisnika i obezbedi 43.472 angažmana. Prisustvo na Internetu biće stalna komponenta KSDW putem koje će se širokoj javnosti prenositi kontinuirana i redovna komunikacijom u vezi sa stavovima prema životnoj sredini i okvirom održivog razvoja.

Sa druge strane, tradicionalni mediji ostaju najsnažnije oruđe zagovaranja za širenje preporuka i zaključaka proisteklih iz edicija KSDW. U ovom izdanju/ediciji tim KSDW je imao 6 medijskih nastupa. Ti nastupi bili su 5 pojavljivanja u TV programima (direktna debata i razgovor „jedan-na-jedan“) i jednog radijskog intervjua koji je posebno najavio aktivnosti povodom Svetskog dana životne sredine.

Ovo poslednje služi „ruku pod ruku“ sa prisustvom KSDW i na društvenim medijima kako bi bili sigurni da se poruka pravilno širi. U nastavku su navedeni samo neki od nastupa tima KSDW tokom ove edicije.

ATV
Studio A me Adelina Hasanin

RTK 1
Mirëmëngjesi Kosovë

KTV
SOT

Klan Kosova
7 Ditë me Panxhën

Aneks A: Program kosovske Nedelje održivog razvoja (KSDW) 2021

31. maj 2021: Svečano otvaranje	
Mesto: Zelena škola, Priština (Kosovo)	
09:30 - 10:45	<p>Smeštaj učesnika i reči dobrodošlice Voditeljka Dora Musa, INDEP</p>
	<p>Umetnički nastup studenata Muzičkog kluba iz Zelene škole Uz ovo idu i reči dobrodošlice direktorke Zelene škole gđe Fahrije Latifi Retkoceri</p>
	<p>Glavna izlaganja, govornici:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Vjosa Osmani Sadriu, predsednica Republike Kosovo · Albin Kurti, Predsednik vlade Republike Kosovo · Liburn Aliu, Ministar za životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu · Artane Rizvanolli, Ministarka privede · Viola von Cramon, Izvestilac Evropskog parlamenta za Kosovo (putem video poruke) · Tomáš Szunyog, specijalni predstavnik EU za Kosovo · Jörn Rohde, ambasador Nemačke na Kosovu · Burim Ejupi, izvršni direktor u Institutu za razvojnu politiku (INDEP) · Rinora Gojani, menadžerka za programe i operacije u Balkan Green Foundation (BGF)
	<p>Prezentacija programa aktivnosti KSDW 2021</p>
	<p>Završne reči i koktel, uz laganu muzičku pratnju</p>
01. june 2021: Dekarbonizacija – klima, energija i mbilnost	
Mesto: Kino Armata, Priština (Kosovo)	
09:30 - 10:45	<p>Prva panel diskusija: „Staza Balkana prema pravičnoj energetske tranziciji“ Voditeljka Rinora Gojani, menadžerka za programe i operacije u Balkan Green Foundation (BGF)</p> <p>Panelisti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Artane Rizvanolli, Ministarka privrede 2. Dardan Abazi, programski direktor/stariji istraživač u Institutu za razvojnu politiku (INDEP) 3. Arbnor Kastrati, regionalni menadžer, AKUO Energy 4. Pippa Gallop, savetnica za energiju za jugoistočnu Evropu, CEE Bankwatch Network
11:00 - 12:15	<p>Druga panel diskusija: „Digitalizacija energetske efikasnosti: prilike i mogućnosti i izazovi za Kosovo“ Voditeljka Learta Hollaj, savetnica za održivi razvoj u Kancelariji predsednika Republike Kosovo</p> <p>Panelisti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Admir Shala, direktor u kosovskom Fondu za energetske efikasnost (KEEF) 2. Arsim Kuliqi, izvršni direktor u kosovskoj Agenciji za energetske efikasnost (KAEE) 3. Avni Sfishta, lider tima u GIZ Kosovo 4. Andrei Covatariu, član radne grupe za digitalizaciju u energetici u Ekonomskoj komisiji UN za Evropu

02. jun 2021: Cirkularna ekonomija: održiva proizvodnja i potrošnja i odzagađivanje vazduha, vode i tla	
Mesto: Kino Armata, Priština (Kosovo)	
09:30 - 10:45	<p>Prva panel diskusija: „Upravljanje otpadom u zdravstvu na Kosovu za vreme pandemije“</p> <p>Voditeljka Rudina Qerimi, savetnica za prostorno planiranje u GIZ</p> <p>Panelisti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Linda Çavdarbasha, zamenica ministra za životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu 2. Dr. Heinz Eduardo Vest, ekspert za upravljanje otpadom u zdravstvu 3. Ilir Morina, direktor kosovske Agencije za zaštitu životne sredine 4. Nexhat Abdullahi, generalni direktor regionalne kompanije za otpad „Ambienti“
11:00 - 12:15	<p>Druga panel diskusija: „Cirkularna ekonomija: ekonomske prilike za zapošljavanje i rast“</p> <p>Voditeljka Indira Kartallozi, Sustainability Leadership Kosova (SLK)</p> <p>Panelisti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Libum Aliu, Ministar za životnu sredinu, prostorno planiranje i infrastrukturu 2. Teodora Andreeva, Kancelarija EU na Kosovu 3. Astrit Panxha, izvršni direktor, „Kosovo Manufacturing Club“ 4. Ariel Shabani, predsedavajući u „ KIVO“
03 jun 2021: Rad farmi i proizvodnja hrane/deforestacija i zaštita biodiverziteta	
Mesto: Kino Armata, Priština (Kosovo)	
09:30 - 10:45	<p>Panel diskusija: Održiva poljoprivreda i očuvanje biodiverziteta na Kosovu“</p> <p>Voditeljka Kaltrina Rexha, Institut za razvojnu politiku (INDEP)</p> <p>Panelisti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Imri Demelezi, zamnik ministra za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj 2. Miran Vatovec, Kancelarija EU na Kosovu 3. Halil Ibrahim, profesor na Univerzitetu u Prištini 4. Mladen Đokić, predsednik udruženja pčelara – „Nucleus“, Gračanica
04 – 11. jun 2021: Prateći događaji	
04 Jun 2021 11:00 - 12:00	Pokretanje „Izazova – hrana kao otpad“ sa UNDP i ICK
4 Jun 2021 14:00 - 15:15	Internet panel diskusija i video produkcija: Zgrada koja je energetski blizu nule - „Near Zero Energy Building“ - GIZ
4 Jun 2021 18:30	Zeleni razgovor sa Vjosom Osmani, predsednicom Republike Kosovo
5 Jun 2021 10:00 - 14:00	Svetski Dan životne sredine (sa biciklističkim maratonom i danom bez automobila)
5 Jun 2021 19:30	Biciklom u bioskop
5 Jun 2021 19:30	„Čišćenje u svom kraju“, aktivnost u severnoj Mitrovici i Zvečanu

07 Jun 2021 13:00 - 14:15	Internet panel diskusija: „CSR – održivost sa praktične tačke gledišta“
8 Jun 2021 09:30 - 11:00	Sastanak „Zeleno jutro“ sa lokalnim i regionalnim narodnim poslanicima i NVO u vezi sa dekarbonizacijom
8 Jun 2021 14:00 - 15:15	Internet panel diskusija: Prikazivanje uspešnih priča o opštinskim palnovima za energetska efikasnost (MEEAP)/SECAP ili KEEF; predstavljanje MECP
8 Jun 2021 18:00	Promocija: Projekat KFW o solarnom daljinskom grejanju
9 Jun 2021 09:30 - 11:00	Sastanak „Zeleno jutro“ sa narodnim poslanicima i NVO o cirkularnoj ekonomiji
10 Jun 2021 09:30 - 11:00	Sastanak „Zeleno jutro“ sa narodnim poslanicima i NVO o farmama, proizvodnji hrane i biodiverzitetu
10 Jun 2021 13:00 - 14:15	Internet panel diskusija: razvoj tržišta ugljenika: porez na ugljenik na Kosovu i u susednim zemljama
10 Jun 2021 15:00 - 16:15	Internet panel diskusija: Energetska efikasnost i tržište rada na Kosovu
11 Jun 2021 09:30 - 11:00	Sastanak „Zeleno jutro“ sa narodnim poslanicima i NVO o odzagađivanju vazduha, vode i tla
11 Jun 2021 14:00 - 15:15	Otvorena jednodnevna radionica sa DYVOLab u „Termokiss“-u
11 Jun 2021 18:30	Zeleni razgovor sa Ćendronom Kastartijem, predsednikom opštine Kamenica
12 Jun 2021 09:00 - 12:00	Grupna poseta parku Blinaja
12 Jun 2021 13:00	Objavlivanje izveštaja o Internet radionici o cirkularnoj ekonomiji
16. jun 2021: zatvaranje KSDW 2021 i naredni koraci	
Rekapitulacija aktivnosti, zaključaka i nalaza KSDW 2021 na TV kanalu 10	

**Kosovo
Sustainable
Development
Week
2021**

KSDW

Preporuke i zaključci izneti u ovom izveštaju ne odražavaju nužno stavove partnerskih organizacija KSDW, već predstavljaju i odražavaju diskusije tokom ovih događaja.